

65 YAŞLI TƏLƏBƏ ELMİ CƏMIYYƏTİ

A.O.CƏFƏROV

*Bakı Dövlət Universiteti**Kitabxanaşünaslıq kafedrasının baş müəllimi*

Açar sözlər: Kitabxanaşünaslıq kafedrası, bibliografiyaşünaslıq kafedrası, tələbə, elm, elmi cəmiyyət, tələbə tədqiqatı.

Məlum olduğu kimi ali təhsil müəssisələrində yüksək ixtisaslı kadrların hazırlanmasında Tələbə Elmi Cəmiyyətlərinin rolu əvəzsizdir. Bu cəmiyyətlər tələbələrin elmi-tədqiqat işlərinə bilavasitə cəlb edilməsində kafedraların elmi potensialının gücləndirilməsi ilə yanaşı, gələcək mütəxəssislərin bir tədqiqatçı kimi yetişməsinə, elmi araşdırmalar metodikasına yiyələnməsinə böyük köməklik göstərir. Tələbələrin elmi-tədqiqat işi ali məktəblərdə tədris prosesinin keyfiyyətinin yüksəldilməsinə və daha da dərinləşməsinə xidmət göstərir. Tələbələrin elmi işi kafedraların tədqiqatlarının tərkib hissəsini təşkil edir.

Məhz buna görədir ki, Bakı Dövlət Universitetinin digər fakültələri kimi Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsində də Tələbə Elmi Cəmiyyətin üzvü olan tələbələrinin elmi işlərinin səmərəli və məqsədyönlü təşkilinə xüsusi əhəmiyyət verilmiş, bu iş həmişə fakültə kollektivinin diqqət mərkəzində olmuşdur.

Fakültədə (şöbədə) ilk tələbə elmi işlərinin aparılmasına hələ 1949-cu ildən Kitabxanaşünaslıq və Bibliografiya kafedrasının nəzdində "Kitabxanaşünaslıq və Bibliografiya" dərnəyinin təşkili ilə başlanmışdır. Bu dərnəyin ilkin məşğələsi 1949-cu ilin oktyabr ayında olmuşdur. Dərnəyə kafedranın müəllimi Hüseyn Tağıyev rəhbərlik edirdi. 1955-ci ildən 1962-ci ilə qədər dərnəyə kafedranın müəllimi Abuzər Xələfov rəhbərlik etmişdir. 50-ci illərdə dərnəyin işi xeyli mütəşəkkil xarakter almış, istiqaməti dəyişmiş, tələbələr kafedranın elmi-tədqiqat planına uyğun olaraq, Azərbaycan kitabxana işi və bibliografiya problemlərinə dair araşdırmalar aparmış, məruzələrlə çıxış etmişlər. Bu dövrdə dərnəyin üzvlərinin sayı da artmışdır. Dərnək təşkil edilərkən onun 10 üzvü var idisə, artıq 1960-cı ildə üzvlərinin sayı 40 nəfərə çatmışdı. Tələbələrin təxminən 40 %-dən çoxu elmi dərnəkdə fəal iştirak edirdi.

1962-ci ildə universitetdə ayrıca Kitabxanaçılıq – İnformasiya fakültəsi yarandıqdan sonra "Kitabxanaşünaslıq və Bibliografiya" dərnəyinin bazasında fakültə Tələbə Elmi Cəmiyyəti (TEC) yarandı və onun ilk elmi rəhbəri vəzifəsinə müəllim Abuzər Xələfov təyin edildi. Bu vaxtdan sonra müstəqil "Kitabxanaçılıq" və "Bibliografiya" dərnəkləri fəaliyyət göstərməyə başladı. Fakültənin Tələbə Elmi Cəmiyyətinin yaranması, tələbələr arasında elmi-tədqiqat işinə həvəsi gücləndirməklə yanaşı, onun sıralarına yeni üzvlər qəbul edilməsinə, elmi işə maraq göstərən tələbələrin aşkara çıxarılmasına imkan

verdi. 1962-ci ildən başlayaraq fakültənin ixtisas kafedralarının hər bir müəllimi Tələbə Elmi Cəmiyyətinin xətti ilə ildə 2-3 tələbənin elmi məruzəsinin hazırlanmasına rəhbərlik etməli idi. Bu, elmi dərnəklərin işinin yenidən qurulması üçün geniş imkan yaratdı. Dərnəklərin əvvəlcədən tərtib edilmiş plan əsasında fəaliyyət göstərməsi işi xeyli canlandırdı. Tələbə elmi mərkəzlərinin sayı 2 dəfədən çox artdı. 1962-ci ildə Tələbə Elmi Cəmiyyətinin aylıq orqanı – "Tələbə Elmi Cəmiyyətinin bülleteni" buraxılmağa başladı. Bu bülletəndə ən yaxşı elmi məruzələrdən parçalar verilir ki, bu da tələbələrin elmi işə həvəsləndirilməsində mühüm rol oynayırdı.

60-cı illərin 2-ci yarısından başlayaraq fakültə Tələbə Elmi Cəmiyyəti Sovet İttifaqının o cümlədən, respublikamızın başqa ali məktəblərinin Tələbə Elmi cəmiyyətləri ilə əlaqəsini genişləndirməyə başladı. Fakültə Tələbə Elmi Cəmiyyəti Moskva, Leningrad, Kiyev, Daşkənd Mədəniyyət institutları ilə, V.Kapşukas adına Vilnüs Dövlət Universitetinin kitabxanaçılıq şöbəsi ilə, A.S.Puşkin adına Tbilisi Pedaqoji İnstitutunun kitabxanaçılıq şöbəsi ilə elmi əlaqə saxlayırdı.

1965-ci ildə Vilnüs Universiteti kitabxanaçılıq şöbəsinin 2 nümayəndəsi - III kurs tələbəsi Vanda Yudoflaliya Tunyanasa və IV kurs tələbəsi V.İ.Valaykayete Tələbə Elmi Cəmiyyətinin dəvəti ilə Bakıya gəlmişlər.

Azərbaycanda sovet hakimiyyətinin qurulmasının 45 illiyinə həsr olunmuş Tələbə Elmi Konfransında V.Tunyanasa "Volterin kitabxanaçılıq fəaliyyəti haqqında", B.Valaykayete isə "Azərbaycan – Litva ədəbi əlaqələri məsələləri və onun bibliografiyada əks olunması" mövzularında elmi məruzələrlə çıxış etmişlər.

V.Kapşukas adına Vilnüs Dövlət Universitetinin kitabxanaçılıq şöbəsi cavab olaraq 1965-ci ilin noyabrında BDU-nun Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsinin tələbələrini Litva SSR-in 25 illiyinə həsr edilmiş XXII ümum-universitet tələbə elmi konfransına dəvət etmişdilər. Bu konfransda iştirak etmək üçün fakültənin 2 tələbəsi Vilnüsə ezam olunmuşdu. V kurs tələbəsi M.Novruz konfransda "Azərbaycanda bibliografiya işinin inkişafı" mövzusunda məruzə etmişdi. Sonrakı illərdə bu əlaqələr daha da genişlənmiş, 1973-cü ildə fakültənin tələbələrindən Rasim Süleymanov, 1976-cı ildə Nadir İsmayılov və Kərim Tahirov Vilnüs Universitetində maraqlı məruzələrlə çıxış etmişlər. 70-80-ci illərdə fakültə Tələbə Elmi Cəmiyyətinin fəaliyyəti daha da canlanmış, üzvlərinin sayı çoxalmış, hər il elmi konfranslar keçirmək bir ənənə halını almışdı. 1980-ci ildən başlayaraq Azərbaycan SSR Ali və Orta İxtisas Təhsili Nazirliyi hər il respublikada tələbə elmi konfransları keçirirdi. Konfransların yekununa görə ən yaxşı tələbə işlərini nazirlik mükafatlandırır.

1982-ci ildə SSRİ-nin yaradılmasının 60 illiyinə həsr edilmiş "SSRİ-də kitabxanaşünaslıq, bibliografiyaşünaslıq və kitabşünaslıq elmlərinin nailiyyətləri" mövzusunda keçirilən Tələbə Elmi Cəmiyyəti konfransında 18 elmi

məruzə dinlənilmişdir. Bu konfrans həmçinin qonşu xalqların dostluq məsləhətlərinə çevrilmişdi. Konfransda BDU-nun Kitabxanaçılıq fakültəsinin tələbələri ilə yanaşı H.K.Krupskaya adına Sankt-Peterburq Dövlət Mədəniyyət İnstitutu Kitabxanaçılıq fakültəsinin tələbələri L.B.Pomina “SSRI-də avtomatlaşdırılmış inteqral bibliografik sistemlərdən istifadə problemləri”, O.K.Sirotkina “Vasitəçi mühəndis fəaliyyətinin təkmilləşdirilməsi”, A.V.Korneyçuk adına Kiyev Dövlət Mədəniyyət İnstitutunun tələbəsi L.H.Yufimenko “Ukrayna sovet bibliografiyasının milli əlaqələri”, A.S.Puşkin adına Tbilisi Dövlət Pedaqoji İnstitutunun kitabxanaçılıq şöbəsinin tələbəsi L.Kxenadze “Gürcüstan SSR-nin kütləvi kitabxanalarında kitabxana–bibliografiya təsnifatının tətbiqi”, K.P.Popxadze “Gürcü kitablarının bibliografik tələbatı tarixinə dair” mövzularla məruzələr etmişlər.

Fakültədə 80-ci illərdə Tələbə Elmi Cəmiyyətinin fəaliyyəti xeyli yaxşılaşmış, “Kitabxanaşünaslıq” dərəcəsinin 105, “Bibliografiya” dərəcəsinin isə 95 üzvü olmuşdur. Bir qayda olaraq dərəcələrin ayda 2-3 iclası keçirilmişdir. Tələbə Elmi Cəmiyyətinin işinə prof. B.Allahverdiyev rəhbərlik etmişdir. Müəllim A.Cəfərov “Kitabxanaşünaslıq”, H.İsmayılov “Bibliografiya” dərəcəsinin rəhbəri olmuşlar. Dərəcə üzvlərinin elmi məruzələri üçün müəyyən edilən mövzular tədris fənləri və kafedraların elmi-tədqiqat işləri ilə əlaqədar olur. Hər il “Kitabxanaşünaslıq” və “Bibliografiya” dərəcələrinə 110 nəfərdən artıq tələbənin elmi məruzəsi dinlənilmiş və bu məruzələrin ən yaxşısı Tələbə Elmi Cəmiyyətinin konfranslarına məsləhət görülmüşdür. 1980-1985-ci illərdə 5 tələbə elmi konfransı keçirilmiş və 90-dan artıq elmi məruzə dinlənilmişdir. Bu məruzələrin bir çoxu dekanlığın, ictimai təşkilatların medallarına və fəxri fərmanlarına layiq görülmüşdür.

1984-cü ildə fakültənin IV kurs tələbəsi K.F.Alışirinov Azərbaycan ali məktəblərinin XII respublika elmi konfransının nəticələrinə görə respublika Ali və Orta İxtisas Təhsili Nazirliyinin medalı ilə, IV kurs tələbəsi R.Əliyev 1-ci dərəcəli diplomla, IV kurs tələbəsi B.S.Quliyev 2-ci dərəcəli diplomla, V kurs tələbəsi P.Məmmədov 3-cü dərəcəli diplomla təltif edilmişlər. 40 nəfər tələbə universitetin fəxri fərmanlarına layiq görülmüşdür.

Azərbaycan ali məktəbləri tələbələrini 1985-ci ilin dekabr ayında keçirilən XIII respublika elmi konfransında ixtisas üzrə 13 məruzə dinlənmişdir. V kurs tələbəsi Nizami Şükürov, IV kurs tələbəsi İradə Həmidova və III kurs tələbəsi Knyaz Aslan ən yaxşı məruzələrinə görə Azərbaycan SSR Ali və Orta İxtisas Təhsili Nazirliyinin müvafiq olaraq 1, 2 və 3-cü dərəcəli diplomları ilə təltif olunmuşlar.

90-cı illərdə təhsil sistemində keçirilən yeni islahatlarla əlaqədar elmi kadrların hazırlanmasında, tələbələrin tədqiqatçı kimi yetişməsində Tələbə Elmi Cəmiyyətinin oynadığı rol azaltmağa çalışan adamlar da ortaya çıxmışdı. Belələrinin səsinə səs verən müəllimlər tapılmadığından, onlar tezliklə

susmağa məcbur oldular. BDU-da Tələbə Elmi Cəmiyyətinin fəaliyyəti nəinki dayanmadı, əksinə, daha da təkmilləşib genişlənməyə başladı.

BDU-nun Elmi Şurası Tələbə Elmi Cəmiyyətinin işinin canlandırılması haqqında qərar çıxardı. Bütün fakültələrdə olduğu kimi, Kitabxanaçılıq fakültəsində də Tələbə Elmi Cəmiyyəti inkişaf etdirilməyə başladı. Fakültə elmi şurası Tələbə Elmi Cəmiyyətinin işinin yenidən qurulmasını, elmi dərəcələrin işinin canlandırılmasını lazım bildi. Hazırda kafedralar fakültənin ənənələrini davam etdirərək elmi dərəcələrin işinə bütün müəllimləri cəlb edir, ildə hər müəllimə Tələbə Elmi Cəmiyyətinin xətti ilə 2 tələbə təhkim edilir.

İlk kursdan başlayaraq təhsildə göstəriciləri yüksək olan tələbələr Tələbə Elmi Cəmiyyətinin üzvlüyünə qəbul edilirlər. Üzvlər müəllimlərin tövsiyələri əsasında qəbul edilir. 1997-ci ildə fakültə Tələbə Elmi Cəmiyyətinin 200-dən artıq üzvü olmuşdur.

2000-ci il fakültə Tələbə Elmi Cəmiyyətinin həyatında çox maraqlı və rəngarəng olmuşdur. Belə ki, 2007-ci il noyabrın 28-də Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsinin 60 illik yubileyinə həsr olunmuş Tələbələrə Elmi Konfransı keçirilmişdir. Konfransda tələbələrdən Hacıyeva Aygün “Kitabxana menecmentinin funksiyaları”, Səfərova Gülsəba “Azərbaycan Kitabxana menecmentinin hüquqi əsasları”, Məmmədov Müşfiq “Azərbaycan xalqının ilk yazılı mədəni abidə nümunəsi”, Hacıyev Sahil “Avesta və onun tarixi əhəmiyyəti” mövzularında məruzə etmişlər.

2008-2012-ci illərdə Azərbaycanın ümummilli lideri, görkəmli dövlət xadimi Heydər Əlirza oğlu Əliyevin anadan olmasının 85 və 89 illiyinə həsr olunmuş Tələbə Elmi Konfransları keçirilmişdir. Konfransda II kurs tələbəsi Dürdanə Turabova “Heydər Əliyev və Azərbaycanda kitabxana işi”, IV kurs tələbəsi Ağazadə Nihal “H.Əliyev əsərlərinin kitabxanalarda təbliği məsələləri”, Gülnar Məmmədova “H.Əliyev bibliografik məlumat kitabının təhlili”, III kurs tələbəsi Aytac Sərxanova “H.Əliyev və kitab mədəniyyəti”, III kurs tələbəsi Daşqın Məmmədli “Azərbaycanda Kitabxana işinin inkişafında H.Əliyev mərhələsi” mövzularında elmi məruzələrlə çıxış etmişlər.

Həmçinin bəhs edilən dövrdə əməkdar elm xadimi BMT yanında Beynəlxalq İnformasiyalaşdırma Akademiyasının akademiki, tarix elmləri doktoru, professor Abuzər Alı oğlu Xələfovun 75 və 80 illik yubileyinə həsr olunmuş Tələbələrə Elmi Konfransı keçirilmişdir. Konfransda tələbələrdən Xeyrullayeva Şəbnəm “Azərbaycan bibliografiyaşünaslığında elmi-tədqiqat işləri”, Mürsəlov Natiq “XIX əsrdə Azərbaycanda şəxsi kitabxanalar”, Aşurova Günay “Kitabi-Dədə Qorqud”, Əhmədova Pərvanə “Kitabxanaşünaslığın metod və metodologiyası”, Orucuva Zinət “Sənədlərin bibliografik təsvirində müasir təsvir qaydalarının tətbiqi”, Hacıyeva Aygün “Kitabxana fondunun formalaşdırılmasının prinsipləri”, Xəlilova Xəyalə “Müasir Azərbaycan dövlətində bibliografiya”, Cəfərova Aynurə “Kitabxanaşünaslıq və bib-

liqrafiya elmi jurnalının bibliografik göstəricisi və həmin jurnalda professor A.A.Xələfovun elmi yaradıcılığının əks olunması xüsusiyyətləri” mövzularında elmi məruzə ilə çıxış etmişlər.

24 fevral 2012-ci ildə fakültə dekanlığı Tələbə Elmi Cəmiyyəti ilə birgə Xocalı soyqırımının 20-ci ildönümünə həsr edilmiş tədbir keçirmişdir.

2010-cu ilə qədər fakültə Tələbə Elmi Cəmiyyətinin işinə Bibliografiyaşünaslıq kafedrasının müdiri, dosent Nadir İsmayılov rəhbərlik etmişdir. Həmin ildə (2010-cu il) Kitabxanaşünaslıq kafedrasının baş müəllimi Akif Cəfərov fakültə Tələbə Elmi Cəmiyyətinə rəhbər seçilmişdir.

Fakültədə Tələbə Elmi Cəmiyyətində 4 elmi dərnək (Kitabxanaşünaslıq, Bibliografiyaşünaslıq, Kitabşünaslıq, Kitabxana və İnformasiya axtarış sistemləri) fəaliyyət göstərir. Dərnəklərin adətən, ayda 1-2 iclası keçirilir. Hər bir iclasda 3-4 tələbə elmi məruzə edir. Tələbələrin elmi rəhbərlərinin, kafedra müdirlərinin dərnəyin işində iştirak etməsi onun işini daha da canlandırır və fəallığı artırır. Ən yaxşı məruzələr diqqət mərkəzində olmaqla gələcəkdə buraxılış işi kimi işlənir. Bu da tələbələrin Tələbə Elmi Cəmiyyətinə maraq göstərməsinə və elmi yaradıcılıq qabiliyyətlərinin yüksəlməsinə şərait yaradır.

Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsinin 65 illik təcrübəsinə əsaslanaraq demək olar ki, Tələbə Elmi Cəmiyyəti yüksəkixtisaslı kadrların yetişməsində tələbələrin elmi-tədqiqat işlərinə cəlb edilməsində əsaslı rol oynamaqdadır.

Müasir dövrdə çoxpilləli təhsil sisteminə keçilməsi Tələbə Elmi Cəmiyyətinin işini daha da təkmilləşdirilməsini zəruri edir. Ali təhsilin 2-ci pilləsi olan magistraturaya kadr seçilməsində Tələbə Elmi Cəmiyyətinin rolu gündən-günə artır və diqqəti daha çox cəlb edir.

Ədəbiyyat

1. Xələfov A. “Azərbaycanda Ali kitabxanaçılıq təhsili” (1947-1997-ci illər) – Bakı, 1988, 124 səh.
2. Tələbələrin elmi konfranslarının materialları (2006 -2011)
3. Tələbə Elmi Cəmiyyətinin arxiv sənədləri

Научно-студентской общества – 65 ЛЕТ

А.А.Джафаров

Резюме

Статья рассматривает студенческие исследовательские работы факультета Библиотечно-информационного факультета Бакинской Государственного Университета.

Научно-студенческая общества факультета создана первые дни создание факультета. В статье представлена историческое хроники научно-студенческого общества факультета.

Ключевые слова: кафедра библиотекосведение, кафедра библиографии, студент, наука, научное общество, студенческие исследования.